

Švėkšna – gražus, unikalus savo istorija ir turtingas kultūrinio palikimo Žemaitijos miestelis Šilutės rajone, nuo Šilutės į šiaurės rytus nutolęs per 21 km. Miestelio senoji dalis – valstybės saugomas urbanistikos paminklas. Čia planas radialinis (spindulinis), nors miestelis turi ir linijinio plano elementų, kurie išliko iš XVII a. pr.

Švėkšnos miestelis rašytiniuose šaltiniuose minimas nuo 1503 m. Tuo metu jis priklausė didikams Kęsgailoms. Kęsgailos Švėkšnoje 1509 m. pastatė katalikų bažnyčią – tai buvo viena pirmųjų bažnyčių Žemaitijoje. Vėliau miestelis buvo valdomas skirtingų didikų, o XVII a. valdant Kiršenšteinams Švėkšnoje veikė popieriaus, parako ir stiklo dirbtuvės, kurios buvo vienos pirmųjų pramonės įmonių Žemaitijoje.

Nuo 1766 m. Švėkšnos dvaro šeimininkais tapo grafai Pliateriai.

Šiuo metu pagrindinis miestelio architektūrinis akcentas – 1905 m. pastatyta neogotikinė Šv. Jokūbo bažnyčia (architektas švedas K. E. Strandmanas).

Bažnyčia sudaryta iš trijų išilginių navų, kurias kerta skersinė nava. Bokštų aukštis – 65 m.

Šiuo metu bažnyčios interjerą puošia 8 altoriai. Didysis altorius, beveik 16 m. aukščio, pagamintas Austrijos Tirolyje, Purgerio fabrike. Po Didžiuoju altoriumi yra kripta, kurioje ilsisi du Švėkšnos grafai Pliateriai ir du klebonai.

Bažnyčios šventorių su parku jungia apie 1885 m. pastatytas arkinis pėsčiųjų tiltas-*viadukas*. Tai unikalus ir retas statinys Lietuvoje.

Prie bažnyčios, 4 pagrindinių gatvių sankryžoje – paplatintos gatvės pavidalo aikštė, prie kurios stovi 1928 m. statyta sinagoga.

1919 m. Švėkšnoje buvo įsteigta progimnazija. 1925 m. miestelyje kilo gaisras, iki pamatų sudeginęs visą Švėkšnos centrą, sudegė ir progimnazija. Lėšos gimnazijos statyboms buvo renkamos aukų būdu iš vietinių, taip pat gausiai aukojo Amerikos lietuviai. 1928 m. liepos 25 d., per tradicinius šv. Jokūbo atlaidus, naujieji gimnazijos rūmai buvo pašventinti. Iškilėse dalyvavo prezidentas A. Smetona ir tuometinis švietimo ministras K. Šakenis. Kartu su gimnazijos rūmais buvo pašventintas ir Laisvės paminklas (aut. A. Jakševičius), skirtas Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečiui paminėti. Paminklo viršuje kompozicija: moteris, iškėlusį vaiką simbolizuoja prisikėlusią Lietuvą, prie jos kojų jautis – darbštumą, erelis – laisvės troškimą, liūtas – narsą.

Švėkšnos parkas – vienas iš gražiausių Lietuvoje. Dabartinis jo planas suformuotas XIX a. vid. – XX a. pr., valdant grafams Pliateriams. Viršutinė parko dalis – geometrinio planavimo, žemutinė – peizažinio. 8 ha plote dominuoja klevai ir liepos, auga daug vietinių ir įvežtinių medžių rūšių: dviskiautis ginkmedis, kukmedis, veimutinė pušis, karpytalapė liepa, bukai ir kt. XX a. pr. apatinėje parko terasoje esančio tvenkinio saloje buvo pastatyta senovės romėnų medžioklės deivės *Dianos* skulptūra, parką papuošė dekoratyvinės vazos, saulės laikrodis, Šv. Mergelės statula.

Išskirtinis parko akcentas – ampyro stiliaus vila, statyta 1880 m. Šią vilą grafas A. Pliateris pavadino „Genovaite“ žmonos garbei.

Tačiau grafai gyveno šalia vilos buvusiam dideliame, iš maumedžio medienos statytame gyvenamajame pastete, kuris apie 1952 m. buvo nugriautas. Vila „Genovaitė“ buvo vasaros rezidencija, reprezentaciniai rūmai, skirti svečių priėmimui, pokyliams. Pastatas dviejų aukštų, taisyklingos simetriškos kompozicijos, kurio svarbiausias elementas – salė, puošta 4 marmuro imitacijos kolonomis. Lubas ir sijas tarp kolonų puošia 30 skulptūrinių moteriškų galvučių. Lubų centre ištaipyta antikinės deivės Floros figūra, o šoniniuose plafonuose – amūrai, žaidžiantys su balandžiais ir barstantys gėles.

Nuo miestelio centro apie du kilometrus nutolęs Vilkėno dvaras. 1897 m. Aleksandras Pliateris pastatė gražius, dviejų aukštų, neorenesansinio stiliaus Vilkėno dvaro rūmus su belvederio bokštu.

Rūmai, kuriuose buvo 20 kambarių, Pliaterių laikais stebino savo skoningais lipdiniais, sienų ornamentais, parketais, koklinėmis krosnimis, čia kabėjusiais vertingais paveikslais bei meno kūriniais. Aplink dvaro rūmus XIX a. pab. suformuotas mišraus stiliaus parkas. Priešais rūmus stovi Rebekos skulptūros kopija (aut. H. Noelis), marmurinis originalas 1982 m. po restauracijos perkeltas į Palangą prie Tiškevičiaus rūmų. Netoli dvaro 1843 m. pastatytas vandens malūnas.

Netoliese esančiose Vilkėno kapinėse palaidoti Lietuvos kultūrai nusipelnę asmenys: rašytojas Simonas Stanevičius, lietuviškosios bibliografijos pradininkas Jurgis Pliateris, kalbininkas Mykolas Miežinis, knygnešių organizatorius gydytojas Juozapas Rugis.